

LEDARE

OM ORTNAMN

För all kulturhistorisk forskning är ortnamnen av utomordentligt stor betydelse. Det har sagts många gånger i många olika sammanhang och det tål att sägas ännu en gång, inte minst i ett maritimarkeologiskt sammanhang. Våra ortnamn, kärleksfullt vårdade som de fornminnen de ju faktiskt är, utgör en kulturskatt av oersättligt värde vid t ex lokalisering av äldre hamnar, både för sjöfart och fiske, varvs- och båtbyggplatser, ballastplatser, vrak - och förlisningsplatser. I allt väsentligt är de en del av den muntliga traditionen och följer samma lagar som denna. I många fall finns speciella förklaringsböcker till märkliga eller oförstådda ortnamn som har föga med verkligheten att göra. Men dessa böcker pekar ändå på vilket levande inslag i folklöre och mytbildning ortnamnen ännu är. Det gör dem inte mindre intressanta.

Skalar man bort den lite banala frågan om verklighetsbakgrunden till ett ortnamn eller en sägen knuten till ett sådant får man som marinarkeolog ändå ett stycke handfast verklighet i handen. Här har hänt något, här har någon form av aktivitet bedrivits som är av intresse ur maritim synpunkt!

Utifrån viss erfarenhet vågar undertecknad sig på att i över 90 % av de intressanta ortnamnen garantera ett sådant intresse. Att det sedan kanske inte ligger just ett ryskt fartyg, en galär från 1719, vid Rysshällan-utan en fraktskuta från 1650 eller 1750-det är mindre väsentligt för oss. Det pragmatiska synsättet konstaterar bara att det ligger ett intressant vrak på platsen. För det är väl så vi skall resonera?

Problemet är bara det att de flesta av de mest väsentliga ortnamnen betecknar uddar, näs, kobbar som är så små att de är namnlösa på de officiella kartorna eller sjökorten. Ibland har de också andra namn bland ortsbefolkningen än de som finns på kartorna. Det gäller alltså att ta reda på dem, i deras korrekta form, helst med bandspelare, och på så vis bevara dem. Och det är precis lika bråttom som med all annan muntlig tradition!

Bäst är om man söker att koncentrera sig på ett mindre område. Det kan många gånger vara viktigare för en marinarkeolog att lyssna på nu levande sjöfolk än att gräva ned sig i papper eller havsbottnar.

Christer Westerdahl, Ö-vik.